

ISSN 2311–9306

ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ECONOMICS STUDIES

1 (27) – 2020

Львів
2020

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

FEATURES OF ASSESSMENT OF BIOLOGICAL ASSETS

Верига Ю.А.

*кандидат економічних наук, професор,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

Veriga Y.A.

*Candidate of Economic Sciences, Professor,
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Politechnic"*

Калайда Л.О.

*студентка
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

Kalayda L.O.

*Student
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Politechnic"*

У статті досліджено питання оцінки біологічних активів. Виділено два види за допомогою яких вона може бути здійснена: за первісною вартістю та за справедливою вартістю. Метою статті є розгляд особливостей зазначених видів оцінки біологічних активів. Висвітлено методи і підходи її здійснення з використанням справедливої вартості. Досліджено питання вибору виду оцінки залежно від способу надходження біологічного активу на підприємство. У статті визначено позитивні та негативні сторони використання первісної вартості та справедливої вартості. Особливо обґрунтовано умови та проблеми, які перешкоджають здійсненню оцінки за справедливою вартістю. Здійснивши дане дослідження, були зроблені висновки щодо оцінки біологічних активів.

Ключові слова: біологічний актив, оцінка, первісна вартість, справедлива вартість.

В статье исследованы вопросы оценки биологических активов. Выделены два вида с помощью которых она может быть осуществлена: по первоначальной стоимости и по справедливой стоимости. Целью статьи является рассмотрение особенностей указанных видов оценки биологических активов. Освещены методы и подходы ее осуществления с использованием справедливой стоимости. Исследован вопрос выбора вида оценки в зависимости от способа поступления биологического актива на предприятие. В статье определены положительные и отрицательные стороны использования первоначальной стоимости и справедливой стоимости. Особенно обоснованы условия и проблемы, которые препятствуют осуществлению оценки по справедливой стоимости. Совершив данное исследование, были сделаны выводы относительно оценки биологических активов.

Ключевые слова: биологический актив, оценка, первоначальная стоимость, справедливая стоимость.

The issue of evaluation the biological assets has been researched in the article. It is distinguished two kinds of them by means of which it can be carried out: on an original cost and on a fair value. The aim of the article is to consider the features of these types of evaluation of biological assets. It is reflected the methods and approaches of their implementation with the use of its fair value. It has been also researched the issue of choice the type of evaluation depending on the way of receipt of biological asset on an enterprise. The article identifies positive and negative sides of the use of original cost and fair value. Especially reasonable are the terms and problems that prevent realization of estimation on a fair value. Having done the research, the conclusion regarding the valuation of biological assets has been made.

Keywords: biological assets, assessment, initial value, fair value.

Постановка проблеми. В Україні однією з провідних галузей економіки залишається сільське господарство і на теперішній час цій галузі діяльності приділяється значна увага. Держава намагається підтримувати працівників, зайнятих у сільському господарстві. Але головною умовою ефективного ведення будь – якої діяльності є правильне ведення бухгалтерського обліку. В сільському господарстві важливо правильно здійснювати оцінку активів, а саме біологічних, оскільки вони займають найбільшу частку у балансі підприємства. Вибір метода

оцінки впливає на правильність розрахунків показників фінансової звітності, фінансового результату та фінансового стану підприємств, що є актуальним на теперішній час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки біологічних активів є актуальним і йому присвячені праці таких науковців: Брик М., Головачко В.М., Кравченко О.В., Заточна Д.В., Овчарова Н.В., Пасенко Н.С., Горяєва М.С., Пилипенко К.А., Бендас Ю.С., Арутюнова О.А., Труфіна Ж.С., Фесенко В., Таран В. та інших.

Мета дослідження. Цілями статті є визначення основних видів оцінок біологічних активів, розгляд їх особливостей і проблеми застосування.

Виклад основного матеріалу. Основні особливості обліку оцінки та відображення у звітності біологічних активів регламентується П(С)БО 30 «Біологічні активи». Відповідно до цього положення «біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди» [1].

Біологічні активи поділяються на такі групи: поточні біологічні активи, довгострокові біологічні активи (рис. 1).

Для сільськогосподарського підприємства досить важливо оцінити біологічний актив. Адже правильне його оцінювання впливає на його фінансовий результат.

П(С)БО 30 «Біологічні активи» передбачено оцінку біологічних активів за первісною вартістю та за справедливою вартістю.

Первісна вартість являє собою суму всіх витрат, понесених на виготовлення або придбання активу.

Справедлива вартість – сума за якою можна обміняти актив або сплатити зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими і незалежними сторонами [2, с. 204].

Вибір оцінки біологічного активу залежить від способу його надходження на підприємство (рис. 2).

За даними рис. 2, можна дійти висновку, що нормативно-правовим документом для випадків при надходженні біологічних активів на підприємство, рекомендує використовувати справедливу вартість. Однак її застосування може здійснюватися при наявності активного ринку, тобто такого, для якого характерні наступні ознаки:

- однорідність продукції, яка продається та купується на ринку;
- наявність зацікавлених продавців і покупців;
- наявність загальнодоступної інформації про ринкові ціни.

При наявності кількох активних ринків оцінка біологічних активів повинна ґрунтуватися на даних того ринку, на якому підприємство передбачає продавати біологічний актив.

Якщо активний ринок відсутній, як зазначає Овчарова Н.В., справедлива вартість біологічних активів може визначатися:

– за останньою ринковою ціною операції з такими активами, але лише за умови відсутності суттєвих негативних змін у технологічному, ринковому, економічному або правовому середовищах, де діє підприємство;

– за ринковими цінами на подібні активи, скоригованими з урахуванням індивідуальних характеристик, особливостей або ступеня завершеності біологічних перетворень активу, для якого визначається справедлива вартість;

– за додатковими показниками, які характеризують рівень цін на додаткові біологічні активи та сільгосппродукцію. При цьому, обираючи цей підхід підприємство може самостійно встановити склад таких показників, розробити порядок їх визначення, а також методичку оцінки біологічних активів із застосуванням зазначених показників;

– за теперішньою вартістю майбутніх чистих грошових надходжень від активу, обчисленою відповідно до П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів», у разі відсутності інформації про ринкові ціни і якщо біологічний актив є довгостроковим [4, с. 414].

Отже, здійсненню оцінки біологічних активів за справедливою вартістю потребує дотримання певних умов: підприємству необхідно увесь час слідкувати за оновленням ринкових цін на біологічний актив, суб'єкт господарювання може зазнавати негативних змін у технологічній, ринковій, правовій або ж економічній сфері, не можливо достовірно оцінити інформацію про додаткові показники, які впливають на рівень цін на біологічний актив.

Сільськогосподарське підприємство повинно постійно відслідковувати необхідну інформацію про ринкові ціни використовуючи мережу Інтернет, де

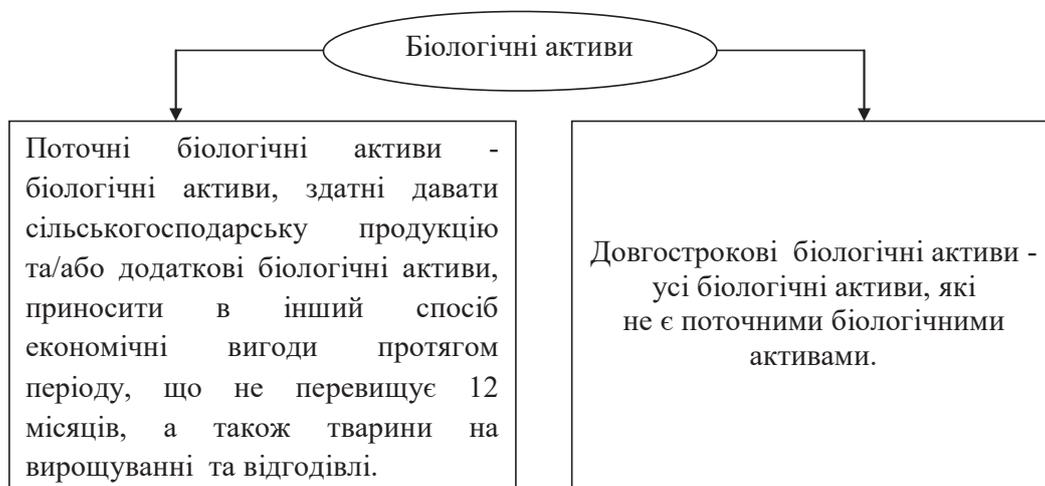

Рис. 1. Класифікація біологічних активів

Джерело: складено за [1]

Рис. 2. Оцінка біологічного активу залежно від способу його надходження

Джерело: розроблено на основі [6; 7]

на веб-сайтах розміщується інформації про ціни на той чи інший біологічний актив на теперішній час. Також доцільно спостерігати за середнім рівнем цін на продукції по області, де розташоване підприємство. Якщо воно займається експортом (імпортом) важливо вивчити ціни на міжнародному ринку, щоб правильно та з вигодою оцінити біологічний актив.

Для злагодженої роботи щодо пошуку інформації та здійсненні достовірної оцінки можуть створюватися спеціальні комісії, яка вивчає питання ринкових цін, оцінює актив і відображає ціни про біологічний актив у Акті визначення справедливої вартості. Цей Акт є внутрішнім документом підприємства, який воно самостійно розробляє.

Труфіна Ж.С. виділяє такі підходи до визначення справедливої вартості: ринковий (сукупність методів оцінки вартості об'єкта, що ґрунтуються на інформації про реальні угоди на ринках), доходний (сукупність методів оцінки вартості об'єкта, що ґрунтуються на визначенні майбутніх доходів від об'єкта оцінки), витратний (сукупність методів оцінки вартості об'єкта, що ґрунтуються на визначенні витрат, необхідних для відновлення об'єкта оцінки з врахуванням зносу) [8, с. 213].

Кравченко О.В. і Заточна Д.В. виділяють при застосуванні справедливої вартості такі методи оцінки (рис. 3) [3, с. 387].

Оцінка за справедливою вартістю є більш складною, ніж первісна, оскільки вона потребує значних інформаційних та методологічних зусиль. Використання первісної оцінки є простішою у використанні. Можна виділити переваги та недоліки кожної з оцінок (табл. 1).

Проаналізувавши дані таблиці, можна дійти висновку, що найбільше переваг та найменше недоліків має первісна вартість. Вона є більш простішою у використанні, документально підтверджена, логічна, але через певний проміжок часу вона надасть підприємству інформацію, яка негативно вплине на його фінансовий результат, що пов'язано із швидкими змінами цін на ринку. Тому, підприємству у більшості випадків доцільно використовувати справедливую вартість, яка дозволить оцінити актив відповідно теперішніх ринкових цін.

Висновки. Таким чином, можна зазначити, що оцінка біологічного активу є досить важливою у діяльності сільськогосподарських підприємств. Адже від правильності вибору виду оцінки, методики залежить фінансовий результат діяльності суб'єкта

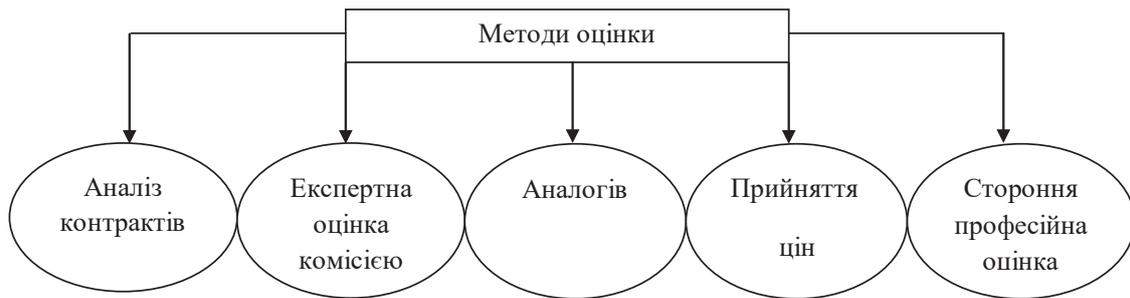

Рис. 3. Методи оцінки за справедливою вартістю

Таблиця 1

Переваги та недоліки оцінок біологічних активів

Первісна вартість
<p>ПЕРЕВАГИ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Величина витрат, понесених на придбання активу, документально підтверджена. 2. Формування первісної вартості на основі фактичних цін. 3. Об'єктивність оцінювання фінансового результату. 4. Дотримання принципу достовірності. 5. Економічність, простота та логічність методики розрахунку. <p>НЕДОЛІКИ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Динамічність на економічному ринку, що приводить до неадекватності оцінки після певного проміжку часу. 2. Необхідність здійснення переоцінки активів, у зв'язку зі зміною курсу валют або ж коли актив зазнає морально (фізичного) зносу.
Справедлива вартість
<p>ПЕРЕВАГИ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єктивна оцінка майбутніх грошових потоків. 2. Актив відображається за реальною ціною, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. 3. Підприємство може адекватно порівнювати активи, придбані в різний період часу. 4. Застосування єдиних підходів до відображення вартості активів у фінансовій звітності задля залучення інвестицій. <p>НЕДОЛІКИ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність документального підтвердження. Має умовний характер. 2. Існує ймовірність відсутності активного ринку, пов'язаного із сільським господарством. 3. Можливість порушення принципу обачності. 4. Брак досвіду застосування такої оцінки в бухгалтерському обліку сільського господарства та інших видах економічної діяльності.

Джерело: розроблено на основі [5], курсивом виділені пропозиції авторів

господарювання. Доцільно звертати увагу на спосіб до певної класифікаційної ознаки, слідкувати за змі- надходження біологічного активу, відношення його нами на активному ринку.

Література:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 р. № 318 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> (дата звернення 18.03.2020 р.)
2. Головачко В.М. Поняття, класифікація та оцінка біологічних активів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 1(3). С. 201–206.
3. Кравченко О.В., Заточна Д.В. Особливості обліку поточних біологічних активів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. № 6(17). С. 685–688.
4. Овчарова Н.В. оцінка біологічних активів: проблеми методики та організації. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. № 1(4). С. 411–417.
5. Пасенко Н.С., Горяєва М.С. Застосування справедливої вартості в обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 2. С. 351–358.
6. Труфіна Ж.С. Оцінка довгострокових біологічних активів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2017. № 3. С. 208–216.
7. Фесенко В., Таран В. Проблеми оцінки поточних біологічних активів та відображення їх у фінансовій звітності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 1. С. 139–147.